

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЦЕНТР УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ЦЕНТР СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ ІСТОРИКІВ ПРАВА

**АДВОКАТУРА УКРАЇНИ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ**
JurSlava - www.bihun.info
**Матеріали Всеукраїнського круглого столу
25 січня 2013 року**

Київ – Тернопіль
2013

ББК 67.75 (4Укр) я43

А 28

Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу. – Київ; Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2013. – 153 с.

*Друкується за поданням
Центру досліджень адвокатури і права
Національної асоціації адвокатів України*

Упорядники:

Василик І. Б. – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних і політичних дисциплін Київського університету управління та підприємництва, керівник Центру досліджень адвокатури і права Національної асоціації адвокатів України;

Дроздов О. І. – кандидат юридичних наук, доцент, адвокат, Голова науково-консультативної ради при Національній асоціації адвокатів України, докторант кафедри кримінального процесу, професор Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»;

Шенцицька Т. Л. – кандидат філологічних наук, науковий співробітник Центру українознавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

www.bihun.info

Рецензенти:

Гвоздій В. А. – заступник голови Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України, керуючий партнер юридичної фірми «Гвоздій та Оберкович», адвокат;

Довбищенко М. В. – доктор історичних наук, доцент, старший науковий співробітник Центру українознавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Обушний М. І. – доктор політичних наук, професор, директор Центру українознавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Ярмиш О. Н. – доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України, голова Міжнародної асоціації істориків права.

Автори опублікованих матеріалів
несуть повну відповідальність за підбір,
точність наведених фактів, цитат,
економіко-статистичних даних,
власних імен та інших відомостей

7. Харків: збірник архівних документів і матеріалів / Державний архів Харківської області [уклад. І. Момот]. – Х.: НУВС, 2004. – 314 с.
8. Харків – 350: історія, сучасність, стратегія розвитку: історико-економічний огляд / [В. Н. Майорченко, В. М. Бабасєв, Л. М. Шутенко]. – Х.: Золоті сторінки, 2004. – 319 с.
9. Харьков юридический. № 2 Адвокаты Харьковщины / [за ред. И. Силичев]. – Харьков: Скарлетт, 2000. – 122 с.
10. Фонди Державного архіву Харківської області.

УКРАЇНСЬКІ АДВОКАТИ В США: ЗАКОРДОННА СТОРІНКА СУЧАСНОЇ ІСТОРІЇ АДВОКАТУРИ

*Бігун В'ячеслав Степанович, кандидат юридичних наук,
науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.
М. Корецького НАН України (на громадських засадах),
юрист Європейського суду з прав людини*

Діяльність українських юристів (зокрема, адвокатів) закордоном – особлива сторінка історії адвокатури України. Українська адвокатура етапу новітньої історії України після 1991-го року (України незалежної) продовжує формуватися, стаючи особливим феноменом, вартим (само)пізнання. Цей огляд – спроба його висвітлення (без претензій на вичерпність). Йдеться передусім про українських адвокатів у США, зокрема, в контексті здобуття права на юридичну практику*.

3-поміж *передумов та чинників* цього феномену відзначимо кардинальні соціально-політичні зміни та процес формування нового покоління українських юристів. По-перше, *кардинальні соціально-*

---

* Відзначимо, що, на нашу думку, вступ до бар у США позначає здобуття права на юридичну практику, а не лише адвокатську діяльність (цей термін нерідко перекладається як адвокатура), адже практично всі юристи після здобуття юридичної освіти складають відповідний кваліфікаційний іспит («бар-екзем») і, в разі успіху, приєднуються до певного напрямку професії. В цьому сенсі йдеться не так про українських адвокатів, як радше про українських правників, які стали американськими юристами. Дет. див.: Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі. – К.: Юстініан, 2006.

політичні зміни сприяли відкритості. Відкриття кордонів на захід сприяло не лише туристичним подорожам чи обміну досвідом, але й здобуттю повноцінної юридичної освіти й, зрештою, права на практику. Ці процеси стимулювалися різнобічною підтримкою, як із боку іноземних держав (запровадженням певних програм, стипендій), так і української діаспори – вихідців із України. Ще один чинник – відносна відкритість інституту юридичної професії, точніше інституцій юридичної освіти за кордоном, зокрема в США.

По-друге, процеси право- й державотворення зі здобуттям незалежності в Україні сприяли *формуванню нового покоління українських юристів*. Юристи стали їх сподвижниками. Поряд із поколінням досвідчених правників, особистість яких сформувалася в часи радянської України, поставало нове покоління. Осередки їхнього формування – організації студентів і молодих юристів, які діяли як у юридичних навчальних закладах (передусім у Львові, Донецьку та Києві), так і на всеукраїнському рівні – загальнонаціональні організації (спочатку Українська асоціація студентів-правників, відтак Асоціація правників України). Сприяли цим процесам благодійні фонди (наприклад, Українська правнича фундація). Відтак в Україні сформувалося, хоч і не цілісне, зокрема в силу традиційної роз'єднаності юридичної професії, але помітне й впливове в своїх колах нове покоління українських юристів, вишколених за кордоном, частина яких ставала й адвокатами. Деякі з них, «взявши курс на захід», стали й «американськими юристами».

Відзначимо й те, що іноземні громадяни, і, зокрема громадяни України, мають право отримати допуск до юридичної практики в США. Окремі з них скористалися цією можливістю. За даними автора, впродовж 1992–2012 років більше 200 громадян України здобули юридичну освіту в США, а впродовж 1996–2012 років більше 50-ти здобули ліцензії на право практики в США, абсолютна більшість – у штаті Нью-Йорк. Кілька осіб, які склали «бар-екзем» у цьому штаті, ще проходять усі формальності ліцензування (перевірка особистих якостей кандидата, сплата внеску, складання при-

сяги тощо). Також упродовж останніх п'ятнадцяти років близько п'ятнадцяти осіб не здали «бар-екзем» у штаті Нью-Йорк.

Проаналізуємо досліджуваний феномен правників-громадян України, які можуть «практикувати право» в США. Вони діляться на кілька груп за наступними критеріями.

Країна здобуття базової юридичної освіти. Переважна кількість юристів здобула таку освіту в Україні, незначна кількість – за її межами (наприклад, у США, рідше в інших країнах). Так, здобувши диплом юриста в Україні, перша група зазвичай згодом завершувала однорічний магістерський курс в США (LL.M.), отримуючи допуск до складання «бар-екзему» на загальних підставах. Інша умовна група – юристи, які початково чи то з часом мали намір іммігрувати, або залишитися жити й працювати в США, здобула, в додаток до української, базову вищу освіту в США (J.D.).

Навчальний заклад базової юридичної освіти в Україні. Більшість (за винятком майбутніх «українсько-американських» правників здобули юридичну освіту в двох навчальних закладах: Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (зокрема, і в Інституті міжнародних відносин КНУ) та Львівському національному університеті ім. І. Франка. Останнім часом помітна тенденція, коли випускники й інших навчальних закладів здобувають право такої практики. Складання надзвичайно важкого кваліфікаційного іспиту («бар-екзему») доводить: талант і старанність проторює шлях до вершин юридичної кар'єри.

Спосіб допуску. З-поміж двох форм заняття юридичною діяльністю, майже всі українські правники віддають перевагу отриманню повноправного допуску до юридичної практики в одній із юрисдикцій США перед статусом foreign legal consultant (FLC) – іноземного юрисконсульта (варіант перекладу: юридичний консультант з питань іноземного права). Додамо, що вимога складання кваліфікаційного іспиту може не поширюватися на правників, які ліцензовані на заняття юридичною практикою в інших юрисдик-

ціях США або тих, які мають на меті одноразове представлення інтересів клієнта в судових інстанціях (зокрема, в штаті Нью-Йорк).

Юрисдикція допуску. Штат Нью-Йорк у цьому аспекті поза конкуренцією: це провідна юрисдикція абсолютної більшості українських правників. Причин кілька: доступ до складання іспиту внаслідок завершення курсу магістратури в США, престижність допуску в штаті, відсутність подібної можливості в інших юрисдикціях у силу кваліфікаційних вимог для допуску в юрисдикції (наприклад, про наявність базової юридичної освіти, отриманої в США) тощо.

Стать. Більше половини правників-громадян України, допущених до юридичної практики в США, є представницями чарівної статі (для порівняння: станом на 2005 рік – майже 40%). За даними автора, майже всі українські юристки, які склали «бар-екзем» у штаті Нью-Йорк, здали його успішно.

Місце постійного проживання. Українські юристи, допущені до юридичної практики, здебільшого проживають в Україні. Друга група – постійно проживає у США. Низка осіб, допущених до практики в США, залишаються громадянами України, очікуючи на зміну громадянства (США). Третя група (таких одиниці) проживає і працює у країнах центральної та східної Європи. Нарешті, четверта група (їхня кількість теж потребує уточнення) – це ті, хто народилися і навчалися в Україні, проте працюють у Росії.

Місце роботи. Як користуються правом практики в США українські правники? Абсолютна їхня більшість не переїхала до США на постійне місце проживання, відтак не практикує право в США на постійній основі. Ставши американським юристом, вони зазвичай відразу повертаються в Україну або працюють у Європі, як правило, у американських юридичних фірмах. Деякі – започатковують власні фірми. Наприклад, станом на 2005 р., у київському офісі однієї відомої американської юридичної

фірми працювали принаймні п'ятеро українських правників з ліцензією нью-йоркського правника. Зрештою, це число зменшилося: одні створили власні практики, інші – покинули юридичну діяльність у юридичній фірмі. Між тим, зазначений статус – переконливий «козир» у працевлаштуванні юриста в Україні.

Відтак можливе припущення: українські правники, які отримали право практики в США, *переважно* роблять це не з метою нею займатися. Хоча це не виключається. Зазвичай прагнення отримати «американську правничу ліцензію» пояснюється низкою причин або їх комбінацією: розвиток правничої кар'єри (додаткові знання та навички), прагнення істотного покращення матеріального положення (факт складання іспиту – передумова запиту вищої зарплатні), перевірка професійної компетентності, престижність допуску, ймовірний намір практикувати право в США в майбутньому.

Ті ж українські правники, які такі займаються юридичною практикою в США, обирають її традиційні форми – робота у великій юридичній фірмі чи індивідуальна (соло) практика. У США також діють осередки українських юристів українського походження; найбільш відомий з них – Асоціація українських правників Америки (Ukrainian American Bar Association, UABA)*.

---

* Асоціація українських правників Америки – це професійна громадська організація американських правників українського походження, заснована у вересні 1977 року в Клівленді (штат Огайо). Організація створена, керуючись, зокрема, «бажанням тісніше співпрацювати з українською громадою, її організаціями та стати на захист українських братів...». Асоціація брала участь чи надавала різноманітну підтримку в зв'язку з низкою справ, які отримали публічний розголос (захист дисидентів – борців за права людини), проведенням правових реформ в Україні тощо. Президентами Асоціації були такі відомі юристи, як Віктор Боровський (1977–78), Мирослав Смородський (1978–79), Тарас Модний (1979–1980), Ігор Раковський (1980–81), Богдан Поритко (1981–82), Богдан Шандор (1982–83), Богдан Футей (1983–86), Тарас Гаврик (1986–88), Андрій Филипович (1988–1990), Мирослав Смородський (1990–93), Вальтер Лупан (1993–95), Орест Єйна (1995–97), Богданна Походай (1997–99), Пітер Піддубний (1999–2001), Андре Мічняк (2001–03), Ендрю Стецьків (2003–05), Андрій Підгірський (2005–07). Крім UABA, в США діяли й діють такі організації українських правників,

Факт здобуття права практики в США – неабияке досягнення в юридичній кар’єрі українського юриста. Причини: відносно невелика кількість українських правників, які навчалися в США, складність іспиту («бар-екзему»), коштовність підготовки тощо.

Наостанок відзначимо й значення феномену вищезгаданих українських юристів. Переважно воно відчувається у сфері приватної юридичної діяльності, де завдяки своїм досягненням вони очолюють практики, юридичні фірми, чи то є провідними юрисконсультами міжнародних корпорацій. Деякий вплив відчувається й в сфері публічної юридичної діяльності. Яскравий приклад – створення в 2002 році Асоціації правників України, яка успішно перейняла форми та зміст діяльності американських громадських асоціацій правників.

Ще один вимір впливу – сфера професійної відповідальності. Попри «неактивний» статус українського юриста в США, який є членом «бару», чи то його практику винятково в Україні, на такого юриста поширюються правила професійної відповідальності, які регламентують діяльність у відповідній юрисдикції цієї держави.

Підсумовуючи огляд, відзначимо таке. Іноземний правник може стати «американським правником», як правило, склавши відповідні кваліфікаційні іспити («бар-екзем» й іспит із професійної відповідальності) та ставши членом «бару» – організації правників у США, що в Україні нерідко асоціюється з адвокатурою. Інший спосіб – статус іноземного юридичного консультанта. Набуваючи статус «американського правника», більшість українських юристів надають перевагу штату Нью-Йорк. З-поміж більше 200 українців, які в 1992–2012 роках закінчили американські правничі школи, у 1996–2012 роках більше 50 з них здобули право «практикувати право» в США, з них принаймні 40 – у штаті Нью-Йорк (див. таблицю). Більшість із них продовжують працювати в Україні. Між тим, кіль-

кість охочих отримати таке право не зменшується. Щоліта кілька українців пробують свої сили на американській, зокрема нью-йоркській землі, продовжуючи традицію, яка варта захоплення й наслідування, а її значення варто досліджувати окремо.

**УКРАЇНСЬКІ ЮРИСТИ, ЯКІ ЗДОБУЛИ ПРАВО
ЗАЙМАТИСЯ ЮРИДИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В США
(орієнтовний перелік)***

	П. І. Б.	Юрисдикція, рік допуску, № ліцензії
1	Андресюк (Andresyuk) Юлія Борисівна	NY 2004 (4248159)
2	Андрусів (Andrusiv) Юлія Богданівна	NY 2000 (3006095)
3	Антошевська (Antoshevskaya) Ірина Григорівна	NY 1998 (2884419)
4	Бардин (Bardyn) Уляна Ігорівна	NY 2005 (4307633)
5	Белодед (Beloded) Ольга Ростиславівна	NY 2001 (3941432)
6	Біжко (Bizhko) Анатолій Григорович	NY 2003 (4123956)
7	Білоусенко (Bilousenko) Олег Олександрович	NY 1999 (3002037)
8	Боровік (Borovik) Александер (Alexander Valery)	NY 2001 (3998077)
9	Бурган (Burhan) Тарас Костянтинівич	NY 2004 (4240487)
10	Валентіні (Valentini) Анна	NY 2006 (4444212)
11	Врецьона (Vretsona) Олег	NY 2007 (4467692), DC 2008
12	Гапоненко (Gaponenko) Тетяна Вікторівна	NY 2011 (4883260)
13	Гошовський (Hoshovskyy) Сергій Миколайович	NY 2002 (4018545)
14	Грекул (Hrekul) Лілія	CT 2011
15	Гуцалюк (Goutsaliouk) Володимир	OR 1996 (96562)
16	Дейнеко (Deyneko) Євген Ігорович	NY 2004 (4230942)
17	Казакова (Kazakova) Анна	NY 2007 (4513396)
18	Кім (Kim) Наталія	NY 2007 (4540167)
19	Коваль (Koval) Олександр	TN 2010
20	Костицька (Kostytska) Марія Михайлівна	NY 2006 (4380101), DC
21	Кречмер (Krechmer) Леонід	NY 2000 (3022399)
22	Майстренко (Maistrenko) Ірина Владленівна	TX 2000 (24026856)
23	Мальський (Malsky) Олег Маркіянович	NY 2009 (4666905)

* Написання прізвищ англійською мовою – за базами даних юристів. Як аббревіатури, використано загальновідомі скорочення назв штатів.

24	Мациборчук (Matsiborchuk) Володимир Васильович	NY 2004 (4279543)
25	Нагаєць (Nagayets) Ірина Миколаївна	NY 1999 (3000148)
26	Немченко (Nemchenko) Ліна	NY 2002 (4087318)
27	Ніколаєва (Nikolaieva) Ірина	NY 2001 (3944469)
28	Новоселетська (Novoseletsky) Анна	IL
29	Остапенко (Ostapenko) Лілія Михайлівна	NY 2005 (4351987)
30	Павленішвілі (Pavlenishvili) Давид	NY 2007 (4544417)
31	Паліашвілі (Paliashvili) Ірина	DC 1995 («спец. юрконсультант»)
32	Павлюк (Pavluk) Сергій	NY 2002 (4044186), FL
33	Підгірський (Pidgirsky) Андрій	NY 1997 (2835932); TX 1999
34	Піонтковський (Piontkousky) Сергій Володимирович	NY 2000 (3897956)
35	Поп (Поре) Юрій	NY 2005 (4295002)
36	Примак (Prymak) Ольга	NY 2009 (4799250)
37	Радченко (Radchenko) Антон Іванович	NY 2012 (5078464)
38	Радченко (Radchenko) Тіна	NY 2008 (4646071), GE
39	Руда (Ruda) Ольга	NY 2006 (4428421)
40	Реботунова (Rebotunova) Євгенія Володимирівна	NY 2002 (4072013)
41	Саснко (Sayenko) Володимир Володимирович	NY 1998 (2892859)
42	Семенова (Semenova) Марина Володимирівна	NY 2008 (4647848)
43	Стеценко (Stetsenko) Микола Володимирович	NY 2005 (4328407)
44	Струтинський (Strutinskiy) Андрій Борисович	NY 2002 (4182184)
45	Ткаченко (Tkachenko) Юрій	IL (FLC)
46	Харенко (Kharenko) Михайло Володимирович	NY 2003 (4130605)
47	Чолькнікова (Chkolnikova) Елена	NY 2005 (4323044), NJ 2004
48	Шевченко (Shevchenko) Ігор Анатолійович	NY 1998 (2918779)
49	Шиденко (Shidenko) Юрій Миколайович	NY 2002 (4080735)
50	Шульженко (Shulzhenko) Олександр	NY 2001 (4001640)
51	Якимчук (Yakumchuk) В'ячеслав Вікторович	NY 1999 (3003951)
52	Янчукова (Yanchukova) Олена	NY 2004 (4257663)

Джерела та література

1. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі. – К.: Юстініан, 2006.

2. NY Attorney search // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iapps.courts.state.ny.us/attorney/AttorneySearch>.